

Vård- och omsorgsförvaltningen
Tjänsteskrivelse till omsorgsnämnden

Datum:
2026-02-04

Diarienummer:
OSN-2025-01010

Handläggare:
Daniel Karlsson Lena Sjöman

Svar på remiss av miljöprogram för Uppsala kommun

Förslag till beslut

Omsorgsnämnden beslutar

1. **att** avge yttrande till kommunstyrelsen enligt ärendets bilaga 1.

Ärendet

Kommunstyrelsen beslutade 11 december 2024 att uppdra till kommunledningskontoret att ta fram ett nytt miljöprogram. Syftet med det nya miljöprogrammet är att samla styrningen inom miljö- och klimatområdet och bidra till ett förbättrat miljö- och klimatarbete.

I förslaget till yttrande i ärendet framhålls behovet av att tydliggöra och utveckla hur programmet förhåller sig till styrningen av verksamhet som bedrivs av privata utförare på uppdrag av kommunen. Förslaget till yttrande inkluderar även vissa konkreta ändringsförslag inom sakområdena *Främjad biologisk mångfald i omvärlden*, *Frisk luft* och *God ljudmiljö*, *Cirkulära kretslopp* samt *Klimatomställd kommunkoncern*.

Beredning

Ärendet har beretts på avdelningen för strategi och avtal, enheten för strategi och beredning.

Föredragning

Den 11 december 2024 (§ 367) beslutade kommunstyrelsen att uppdra till kommunledningskontoret att ta fram ett nytt miljöprogram som fångar de nationella, europeiska och globala miljömålen och som inbegriper ett övergripande mål om biologisk mångfald för ett resilient och hållbart Uppsala. Utifrån detta har ett förslag till ett nytt, samlat miljöprogram tagits fram. Syftet med det nya miljöprogrammet är att samla styrningen inom miljö- och klimatområdet och bidra till ett förbättrat miljö- och klimatarbete.

Programmet har tagits fram med utgångspunkt i befintlig styrning, som till största del har behållits och kompletterats vid behov. Programmet samlar befintliga mål kopplade till föroreningar, hållbara resursflöden och territoriella växthusgasutsläpp. Nytt är mål för biologisk mångfald, en klimatomställd kommunkoncern och minskade konsumtionsbaserade utsläpp. Programmet är koncernövergripande och alla nämnder och bolag ansvarar för att vidta åtgärder för att bidra till måluppfyllelse. De nationella miljö kvalitetsmålen, Parisavtalet, EU:s strategi för biologisk mångfald, den ekologiska dimensionen av Agenda 2030 och WHO:s riktlinjer för luftkvalitet och för omgivningsbuller har legat till grund för kompletteringar i styrningen.

Programmet är uppbyggt av fyra övergripande målområden. Områdena konkretiseras genom elva mål med tillhörande indikatorer.

- Livskraftiga naturmiljöer 2050,
- Fritt från föroreningar 2050,
- Hållbara resursflöden 2050
- Klimatneutralt 2030 och klimatpositivt senast 2050.

Det nya miljöprogrammet ersätter helt eller delvis tidigare styrdokument inom miljöområdet. När miljöprogrammet fastställts kan handlingsplaner som innehåller prioriterade åtgärder tas fram för att förtydliga programmets genomförande.

I förslaget till yttrande i ärendet framhålls behovet av att tydliggöra och utveckla hur programmet förhåller sig till styrningen av verksamhet som bedrivs av privata utförare på uppdrag av kommunen. Förslaget inkluderar även vissa konkreta ändringsförslag inom sakområdena Främjad biologisk mångfald i omvärlden, Frisk luft och God ljudmiljö, Cirkulära kretslopp samt Klimatomställd kommunkoncern.

Ekonomiska konsekvenser

Ej aktuellt med föreliggande förslag till beslut.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse daterad 4 februari 2026
- Bilaga 1, Förslag på svar om remiss för miljöprogram för Uppsala kommun
- Bilaga 2, Samrådsversion av Miljöprogram för Uppsala kommun

Vård- och omsorgsförvaltningen

Lenita Granlund
Förvaltningsdirektör

Omsorgsnämnden

Yttrande

Kommunstyrelsen

Handläggare:

Daniel Karlsson, Lena Sjöman

Svar på remiss av miljöprogram för Uppsala kommun (KSN-2025-03350)

Omsorgsnämnden har tagit del av förslaget till miljöprogram för Uppsala kommun och har följande synpunkter att anföra:

Generella synpunkter

Omsorgsnämnden anser att det tydligare bör framgå i programmet att det tidigare miljö- och klimatprogrammet utgår i och med nya miljöprogrammet fastställs. Detta kan anses vara självklart och framgå indirekt, men bör ytterligare explicit förtydligas i något av de inledande avsnitten av programmet.

Omsorgsnämnden saknar en tydligare och mer utvecklad analys i programmet gällande kommunens klimatambitioner gällande verksamhet som bedrivs av privata utförare på uppdrag av kommunen. Det sätt som upphandlingar nämns på begränsas till mer allmänna formuleringar under målområdena som att "ställa krav på lågt klimatavtryck" i upphandlingar, entreprenader med mera, samt "ansvarsfulla upphandlingar".

Om det är så att kommunens styrning inom detta område gentemot externa utförare sker på annat sätt än genom programmet (exempelvis genom Policy för upphandling och inköp) så bör detta tydligare förklaras. Alternativt så skulle målformuleringarna kunna omformuleras till "kommunalt finansierad verksamhet" i stället för "kommunal verksamhet".

Synpunkter på specifika mål

Mål: Främjad biologisk mångfald i omvärlden

Omsorgsnämnden vill framhålla att målet om 75 % ekologisk mat till 2030 kommer att bli utmanande att nå, då andelen inom nämndens verksamheter ännu inte nått 50 %. För kommunen som helhet har trenden varit svagt negativ under de senaste åren och uppgick år 2024 till 48 %. Nämnden vill därför framhålla behovet av tydlig styrning och stöd på kommungemensam nivå om målet ska kunna uppnås enligt ambitionen.

Mål: Frisk luft och God ljudmiljö

Omsorgsnämnden ställer sig positiv till de indikatormål som ställs på kommunen fram till 2050 inom dessa områden. Nämnden saknar dock tydligare delmål för exempelvis 2030 eller 2040 för att säkerställa en god utväxling på kortare sikt.

Ett av förslagen för att nå måluppfyllelse är att förbättra luftkvaliteten på platser där sårbara grupper vistas. Barn framhålls som särskilt utsatta och samtliga förskolegårdar ska därför klara WHO:s riktvärden för luftkvalitet. Omsorgsnämnden ställer sig positiv till detta men vill framhålla att det vore önskvärt att också målgruppen personer med funktionsnedsättning och äldre uttryckligen inkluderas och nämns inom detta avsnitt. Detta gäller även för målområdet God ljudmiljö och buller. Alternativt så kan begreppet "sårbara grupper" definieras och förklaras i programmet på ett sätt som inkluderar äldre och personer med funktionsnedsättning.

Mål: Cirkulära kretslopp

Omsorgsnämnden ser positivt på att indikatormålet inom området gällande plast är framflyttat till 2050, jämfört med 2030 i det tidigare programmet.

Nämnden vill tillägga att kommunen bör undersöka möjligheterna att komplettera denna indikator med en indikator över hur mycket plast som går till förbränning inom kommunkoncernen/kommungeografin, detta för att på ett mer direkt sätt kunna mäta klimatpåverkan inom området.

Mål: Klimatomställd kommunkoncern

Omsorgsnämnden saknar perspektivet om möjligheter till laddning av el och tillgång till aktuella fossilfria bränslen i avsnittet. Fordonsparken i nämndens verksamheter är omställd för att kunna tankas/laddas fossilfritt men begränsade möjligheter till laddning av el och tankning av aktuella fossilfria bränslen är en utmaning för nämnden, både i dagsläget och framåt. Detta perspektiv skulle därför kunna nämnas i den punktlista som belyser vad kommunen behöver inrikta arbetet på för att kunna uppnå måluppfyllelse inom området. Perspektivet behöver även inkluderas i de kommande handlingsplaner som ska tas fram inom ramen för det fortsatta arbetet.

Omsorgsnämnden

Tobias Smedberg
Ordförande

Peter Jernberg
Sekreterare

I
Aktiverande styrdokument

Datum:
2025-11-10

Diarienummer:
KSN-2025-03350

Beslutsfattare:
Kommunfullmäktige

Dokumentansvarig:
Kommunstyrelsen

Miljöprogram för Uppsala kommun

Översiktsplan

Mål och budget

Verksamhetsplaner och affärsplaner

Program

Handlingsplaner och övriga planer

Inledning

Uppsala kommuns miljöprogram är en del av det långsiktiga arbetet för en hållbar utveckling. Miljöprogrammet är Uppsala kommuns sätt att förverkliga de nationella miljökvalitetsmålen på lokal nivå och tar utgångspunkt i de utmaningar som beskrivs i det svenska miljömålssystemet. De nationella miljökvalitetsmålen är grunden för genomförandet av den ekologiska dimensionen av Agenda 2030 i Sverige.

Miljö- och klimatomställningen ska göra Uppsala till en mer attraktiv kommun att bo, vistas och driva verksamhet i samt bidra till jämlika livsvillkor för invånarna. Omställningsarbetet ska möjliggöra delaktighet och inkludera alla grupper i samhället.

Miljöprogrammet innehåller fyra övergripande målområden för Uppsala kommuns miljö- och klimatomställning.

- Livskraftiga naturmiljöer 2050
- Fritt från föroreningar 2050
- Hållbara resursflöden 2050
- Klimatneutralt 2030 och klimatpositivt senast 2050

Syfte

Programmet syftar till att ge en sammanhållen och övergripande styrning för Uppsala kommuns miljö- och klimatomställning genom att fastslå övergripande mål för arbetet. Det ger gemensamma utgångspunkter för prioritering och planering av insatser och förtydligar inriktningen för det långsiktiga miljöarbetet inom de fyra målområdena.

Omfattning

Programmet riktas till samtliga nämnder och bolagsstyrelser i Uppsala kommun. Där inget annat specificeras gäller programmets styrning samtliga delar av Uppsala kommun, både nämnder och bolag.

Kommunen har ytterligare styrdokument som berör miljö- och klimatfrågor där det huvudsakliga syftet handlar om andra aspekter. Exempel på sådana områden är styrning för den översiktliga planeringen av mark och vatten, mobilitet och trafik, grön- och blåstruktur, landsbygdsutveckling, energi, vattentjänster samt avfallshantering. Genomförandet av dessa program bidrar även till miljöprogrammets måluppfyllelse.

Mål, uppdrag och åtgärder som berör miljöområdet och bidrar till att uppnå miljöprogrammets mål finns även i kommunfullmäktiges Mål- och budget. Den klimatbudget som integrerats i Mål och budget innehåller åtgärder för att nå miljöprogrammets klimatmål.

Programmet innehåller inte förhållningssätt och arbetssätt för genomförandet av insatser eller processer, till exempel för hållbar utveckling, upphandling och hållbar användning av lokaler. Dessa finns i gemensamma policyer och riktlinjer för respektive sakområde.

Styrdokument för andra sakområden som berör miljö- och klimatfrågor eller bidrar till programmets måluppfyllelse anges i avsnittet *relaterade dokument*.

Ansvar, genomförande och spridning

Alla nämnder och bolagsstyrelser ansvarar för att bidra till programmets genomförande och måluppfyllelse samt att omhänderta programmets styrning i sin respektive verksamhets- eller affärsplanering. För att följa upp arbetet med programmets genomförande och bidra till bedömningen av måluppfyllelse kopplas indikatorer till målen. Indikatorerna pekar ut aspekter där framdrift krävs för att målet ska uppnås och ska därför beaktas i genomförandet.

Kommunstyrelsen är ansvarig för att samordna kommunens arbete med programmet och säkerställa dess spridning i kommunkoncernen. För att förtydliga, underlätta och samordna programmets genomförande kan kommunstyrelsen ta fram handlingsplaner som innehåller prioriterade åtgärder och gemensamma ramar för arbetet.

Definitioner och begrepp

- **Biologisk mångfald** – Begreppet avser variationsrikedom inom arter, mellan arter och av ekosystem.
- **Ekosystem** - Begreppet avser allt levande och livsmiljön inom ett område.
- **Invasiva arter** - Begreppet avser främmande arter som kan sprida sig och hota inhemska arter och ekosystem.
- **Upptag av växthusgaser** – Begreppet avser att växthusgaser fångas in eller binds i ett material i stället för att släppas ut i atmosfären. Upptag av växthusgaser kan ske genom naturliga processer i skog och mark, eller genom tekniska lösningar som koldioxidinfångning och lagring.

Fyra övergripande målområden för ett miljömässigt hållbart Uppsala

Uppsala kommun ska vara ledande i miljö- och klimatomställningen. Miljöprogrammet omfattar fyra övergripande målområden med sammanlagt elva mål som ger inriktning för kommunens omställningsarbete för ett miljö- och klimatomässigt hållbart Uppsala:

- Livskraftiga naturmiljöer 2050
 - Stärkt biologisk mångfald
 - Främjad biologisk mångfald i omvärlden
- Fritt från föroreningar 2050
 - Giftfri vardag
 - Ren mark och rent vatten
 - Frisk luft
 - God ljudmiljö
- Hållbara resursflöden 2050
 - Ökad resurseffektivitet
 - Cirkulära kretslopp
- Klimatneutralt 2030 och klimatpositivt senast 2050
 - Minskat klimatavtryck
 - Klimatomställd kommunkoncern
 - Klimatsmart konsumtion

Genom ett effektivt miljö- och klimatarbete kan betydande ekonomiska vinster uppnås. Bland annat genom att säkerställa energieffektivisering, vattenbesparing, förbättrat nyttjande av ekosystemtjänster, minskade kostnader för avfallshantering och vattenrening, samt förbättrad vatten- och luftkvalitet. Ett miljö- och klimatomställt Uppsala bidrar dessutom till ökad motståndskraft och skydd mot klimatförändringar och främjar folkhälsan. Detta kan i sin tur minska samhällsekonomiska konsekvenser.

Förutom att vidta åtgärder i den egna verksamheten ska kommunen samverka med invånare, lokalt näringsliv, civilsamhälle och akademi för att nå en samhällseffekt.

Livskraftiga naturmiljöer 2050

Uppsala ska ha livskraftiga naturmiljöer senast år 2050. Det innebär att Uppsala kommun ska säkerställa en rik biologisk mångfald och starka ekosystem lokalt samt att kommunen bidrar till att främja den biologiska mångfalden globalt.

Starka ekosystem står för funktioner som förser oss med mat, rent vatten och ren luft. I takt med att Uppsala växer ökar belastningen på ekosystemen. Markanvändning, invasiva arter, klimatförändringar, begränsade natur- och vattenmiljöer och föroreningar är hot mot Uppsalas ekosystem och den biologisk mångfalden. En stark biologisk mångfald är en förutsättning för ekosystem som är motståndskraftiga, kan mildra konsekvenserna av extrema väderhändelser och ge människor värdefulla naturupplevelser.

Målområdet sätts i linje med EU:s strategi för biologisk mångfald och den övergripande ambitionen att "Före 2050 säkerställa en situation där alla världens ekosystem har restaurerats, är motståndskraftiga och skyddas i tillräcklig utsträckning". Området relaterar till EU:s naturrestaureringsförordning och arbetet med att ta fram en nationell naturrestaureringsplan för att stoppa förluster av biologisk mångfald.

Målområdet omfattar mål för:

- Att stärka biologisk mångfald lokalt genom områdesskydd och naturvårdande insatser.
- Att främja biologisk mångfald globalt genom ansvarsfulla upphandlingar och inköp.

Målområdet bidrar till att förverkliga de svenska miljömålen Ett rikt växt- och djurliv, Myllrande våtmarker, Levande skogar, Levande sjöar och vattendrag och Ett rikt odlingslandskap.

Målområdet bidrar till att förverkliga Agenda 2030 genom Mål 6 Rent vatten och sanitet för alla, Mål 13 Bekämpa klimatförändringarna och Mål 15 Ekosystem och biologisk mångfald.

Mål: Stärkt biologisk mångfald

Uppsalas biologiska mångfald ska stärkas. Det innebär att kommunen ska värna och främja den biologiska mångfalden via samhällsplanering, områdesskydd, naturvårdande insatser och genom att främja hållbart nyttjande av mark.

För att nå måluppfyllelse behöver kommunen inrikta arbetet på att:

- Skydda viktiga områden och hotade arter, bland annat genom att arbeta för fler tätortsnära områdesskydd.
- Bedriva naturvårdande skötsel och vidta riktade åtgärder på kommunens mark och i skyddade områden för att, exempelvis, skapa bättre förutsättningar för hotade arter, öka mängden pollinatörer och motverka förekomsten av invasiva arter.
- Ta hänsyn till naturvärden och använda ekologisk kompensation i samband med exploatering av kommunal mark för att undvika förluster av biologisk mångfald och ekosystem.
- Stärka den biologiska mångfalden i och vid vatten genom restaurering av vattendrag, borttagande av vandringshinder, att skapa lekområden för fisk,

främja växtlighet i strandmiljöer samt ökade insatser för att skydda sjöar och vattendrag.

Indikatorer <i>Stärkt biologiska mångfald</i>	Mål
Tillskapat områdesskydd (naturreservat och naturvårdsavtal), hektar/år	100 hektar/år
Gynnsam markanvändning för biologisk mångfald	Öka

Mål: Främjad biologisk mångfald i omvärlden

Uppsala kommun ska värna den biologiska mångfalden i omvärlden. Det innebär att kommunen vid upphandling ska ställa krav som främjar biologisk mångfald globalt och lokalt och göra medvetna inköp.

För att nå måluppfyllelse behöver kommunen inrikta arbetet på ansvarsfulla upphandlingar och inköp, till exempel genom att:

- Köpa in ekologiska, miljömärkta och rättvisemärkta varor och tjänster. Detta gäller framför allt varor med potentiellt stor påverkan på biologisk mångfald, så som livsmedel, byggprodukter och förbrukningsvaror.
- Gynna hållbart jordbruk, skogsbruk och fiske, och främja minskad antibiotikaanvändning, god djurvälstånd och minskad resursanvändning.
- Inte bidra till att sprida farliga ämnen som kan skada den biologiska mångfalden både på land och i vatten där varorna produceras.
- Bidra till att öka medvetenheten om biologisk mångfald hos invånare och hur val i vardagen kan påverka den biologiska mångfalden på både lokal och global skala.

Minskad resursanvändning och cirkulära kretslopp bidrar till ökad biologisk mångfald i omvärlden och följs upp under målen Ökad resurseffektivitet och Cirkulära kretslopp.

Indikatorer <i>Främjad biologisk mångfald i omvärlden</i>	Mål
Ekologiska livsmedel i kommunens verksamhet, andel (%)	75 % år 2030

Skadliga kemikalier i kemiska produkter och byggprodukter följs upp under målet Giftfri vardag.

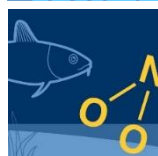
Fritt från föroreningar 2050

Uppsala ska vara fritt från föroreningar senast 2050. Det innebär att Uppsala kommun ska förebygga och minimera exponering, användning och spridning av kemikalier och material som kan skada människor och naturmiljö.

Den globala produktionen av kemikalier och plast ökar snabbt, samtidigt som lagstiftningen inte hinner med att reglera och bedöma riskerna med nya ämnen. Spridningen av skadliga kemikalier utgör ett allvarligt miljöproblem i samma omfattning som klimatförändringar och förlusten av biologisk mångfald – och dessa tre utmaningar förstärker varandra. Skadliga ämnen och mikroplaster finns idag i luft, vatten, mark, inomhusmiljöer och i människors kroppar. Barn är särskilt känsliga för kemikalieexponering, vilket gör detta till en angelägen folkhälsofråga. Att arbeta förebyggande med föroreningar minskar samhällsekonomiska kostnader så som utgifter för sanering, ökade vårdkostnader och förlorade ekosystemtjänster.

Målområdet omfattar mål för:

- En giftfri vardag för minskad exponering för skadliga kemikalier i miljöer där människor vistas.
- Ren mark och rent vatten med minskade utsläpp av farliga ämnen och material till naturmiljön.
- Frisk luft för att minska halterna av hälsoskadliga luftföroreningar.
- En god ljudmiljö med minskad exponering för skadligt buller.

Målområdet bidrar till förverkligandet av de svenska miljökvalitetsmålen Giftfri miljö, Frisk luft, Ingen övergödning, Levande sjöar och vattendrag, Grundvatten av god kvalitet, God bebyggd miljö samt Skyddande ozonskikt.

Målområdet bidrar till att förverkliga Agenda 2030 genom Mål 3 Hälsa och välbefinnande, Mål 6 Rent vatten och sanitet för alla, Mål 11 Hållbara städer och samhällen och Mål 12 Hållbar konsumtion och produktion.

Mål: Giftfri vardag

Uppsala ska ha en giftfri vardag. Det innebär att människors och särskilt barns exponering för skadliga kemikalier från livsmedel, kemiska produkter, varor och material i deras omgivning ska minska.

För att nå måluppfyllelse behöver kommunen inrikta arbetet på att:

- Ställa krav på minskat innehåll av skadliga kemikalier och prioritera alternativ med godkända miljömärkningar vid upphandling och inköp av varor och tjänster där sådana ämnen kan ha potentiellt stor påverkan på människors hälsa och miljön.
- Identifiera och där så är möjligt ersätta kemiska produkter innehållande kemikalier med miljö- och hälsofarliga egenskaper med mindre skadliga alternativ.
- I samband med nybyggnation, renovering, ombyggnad och tillbyggnad välja material och produkter som är fria från miljö- och hälsofarliga ämnen, så långt det är möjligt. Spårbarhet och dokumentation av byggmaterial och dess kemikalieinnehåll ska eftersträvas. Detta gäller även anläggningsentreprenader.
- Ställa krav för att minimera material med skadliga kemikalier vid markanvisning.
- Utforma barns miljöer med hänsyn till att de är särskilt känsliga för hälsofarliga ämnen.

Giftfria varor och material är en förutsättning för att möjliggöra återanvändning och återvinning och kopplar därför nära till målet om cirkulära kretslopp. Ekologiska livsmedel bidrar till att minska exponeringen för bekämpningsmedel och tungmetaller.

Indikatorer <i>Giftfri vardag</i>	Mål
Antal kemiska produkter i kommunens verksamheter som innehåller utfasningsämnen*	Inga år 2050
Andel byggprodukter med godkänd bedömning i miljöbedömningssystem **	Öka

* Utfasningsämnen = kemiska ämnen med så farliga egenskaper att de enligt Kemikalieinspektionen bör bytas ut eller elimineras helt, oavsett användningsområde.

** A/B i SundaHus, Rekommenderas/accepteras i BVB, eller finns med i BASTA/BETA, eller motsvarande. Ekologiska livsmedel följs upp under målet Främjad biologisk mångfald i omvärlden.

Mål: Ren mark och rent vatten

Uppsala ska ha ren mark och rent vatten. Det innebär att kommunen ska arbeta offensivt för god vattenkvalitet i hela samhället. Kommunen ska verka för att minska spridning av föroreningar som övergödande ämnen, mikroplast och skadliga kemikalier till mark och vatten. Förorenade områden som utgör en risk för människors hälsa eller miljön ska åtgärdas.

För att nå måluppfyllelse behöver kommunen inrikta arbetet på att:

- Förebygga och förhindra att föroreningar når vattenförekomster.
- Uppehålla och rena dagvatten effektivt och minimera utsläpp av orenat dagvatten.
- Minska spridningen av mikroplast från källor i samhället, som nedskräpning och trafik. Kommunen ska agera för att förhindra att mikroplaster från egen verksamhet eller anläggningar når dag- eller avloppsvatten.
- Agera mot att föroreningar når grundvattnet från bland annat förorenade områden, släckvatten och verksamheter som ligger i känsliga områden.
- Identifiera och riskbedöma befintliga föroreningar i mark och sediment. Föroreningar som utgör en risk för människors hälsa eller miljön ska åtgärdas.

Indikatorer <i>Ren mark och rent vatten</i>	Mål
Andelen av utpekade vägar* där dagvattnet genomgår minst ett reningssteg innan det når recipient	100% till 2050

* Dessa vägar kommer att anges i "Riktlinje för dagvattenhantering på allmän plats".

Ekologiskt brukad åkermark följs upp under målet Stärkt biologisk mångfald.

Mål: Frisk luft

Uppsala ska ha frisk luft i enlighet med WHO:s riktvärden senast år 2050. Det innebär att kommunen ska arbeta förebyggande och lindrande för att minska nivåerna av hälsoskadliga luftföroreningar i offentliga miljöer.

Arbetet tar utgångspunkt i Världshälsoorganisationens (WHO:s) riktlinjer för luftkvalitet. I riktlinjerna fastslås att alla luftföroreningar innebär hälsorisker och därför ger varje minskning av luftföroreningar hälsovinster för befolkningen. Uppsala ska uppfylla miljö kvalitetsnormerna för luftkvalitet och även minska halterna ytterligare för att på sikt nå miljö kvalitetsmålet Frisk luft och WHO:s riktvärden för luftkvalitet.

I Uppsala är kvävedioxid och partiklar PM10 de luftföroreningar som har de högsta nivåerna och där det finns störst behov för kommunen att agera. Den dominerande källan till dessa föroreningar är fordonstrafiken.

För att nå måluppfyllelse behöver kommunen inrikta arbetet på att:

- Minska trafik på särskilt utsatta gator med höga nivåer av luftföroreningar.
- Förbättra luftkvaliteten på platser där sårbara grupper vistas. Barn är särskilt utsatta och samtliga förskolegårdar och skolgårdar ska klara WHO:s riktvärden för luftkvalitet.
- Bidra till omställningen för hållbar mobilitet.
- Fånga upp luftföroreningar, vilket innebär att minska de partiklar och gaser som redan är utsläppta, exempelvis genom att binda damm vid gatuskötsel eller genom ökad växtlighet.

Indikatorer <i>Frisk luft</i>	Mål
Antal dygnsmedelvärden kvävedioxid över WHO:s riktvärden*	Max 3
Antal dygnsmedelvärden PM10 över WHO:s riktvärden*	Max 3

*Högst 3 dygn över normvärdet för att klara WHO:s riktvärden.

Mål: God ljudmiljö

Uppsala ska ha god ljudmiljö där invånarna vistas i linje med WHO:s riktvärden. Det innebär att kommunen ska agera för att minska kommuninvånarnas exponering för buller för att förbättra folkhälsan, öka livskvaliteten och skapa attraktiva boendemiljöer.

Arbetet tar utgångspunkt i WHO:s riktlinjer för omgivningsbuller som innehåller riktvärden baserade på risken att ljudet medför negativa hälsoeffekter. Målet omfattar buller vid inomhusmiljöer, bostadsgårdar, förskole- och skolgårdar samt parker. Detta eftersom det är på dessa platser det är mest angeläget att säkerställa goda ljudmiljöer för att förebygga ohälsa, särskilt för barn och unga. Vanliga bullerkällor är trafikbuller såsom vägtrafik, spårtrafik och flygtrafik samt buller från industri och byggverksamhet. Samtidigt som begränsning av omgivningsbuller bidrar till förbättrad folkhälsa bidrar kultur och evenemang till en levande stad och till livskvaliteten. Därför behöver arbetet för en god ljudmiljö balansera båda perspektiven. Områden som är utpekade som evenemangsplatser i platsplanen är undantagna från målet.

För att nå måluppfyllelse behöver kommunen inrikta arbetet på att:

- Utföra förebyggande åtgärder vid bullerkällor. Exempel på åtgärder för att minska trafikbuller vid källan är en minskning av trafiken, hastighetsbegränsning, trafikstyrning, främja elektrifiering, dubbdäcksförbud och vägbeläggning.
- Utföra skyddsåtgärder, till exempel bullerdämpande åtgärder som bullerplank och växtlighet och att skydda naturområden från exploatering.

Indikatorer <i>God ljudmiljö</i>	Mål
Andel invånare med tillgång (inom 300 meter) till park eller grönområde med dygnsmedelvärde för ljudnivå underskridande 50 dBA	100 % 2050

Hållbara resursflöden 2050

Uppsala ska ha hållbara resursflöden senast 2050. Det innebär att Uppsala kommun ska använda och förvalta sina resurser på ett sätt som är ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbart.

Jordens resurser är begränsade, och den ökande konsumtionen bidrar till att resurserna förbrukas i allt snabbare takt. Genom att hushålla med resurser och främja omställningen till en cirkulär ekonomi kan kommunen bidra till minskad miljöpåverkan och ett ekonomiskt och socialt hållbart samhälle. Hållbara resursflöden bidrar tydligt till målen i övriga målområden. Genom att bidra till minskat uttag av råvaror och produktion av kemikalier, material och varor minskar kommunen belastningen på den biologiska mångfalden, utsläpp av skadliga kemikalier och växthusgaser.

Målområdet omfattar mål för:

- Ökad resurseffektivitet i kommunens verksamheter. Det innebär att goda resultat med hög kvalitet ska uppnås med mindre resursanvändning.
- Cirkulära kretslopp, vilket innebär att de resurser kommunen förfogar över ska stanna i användning så länge som möjligt.

Målområdet bidrar till förverkligandet av de svenska miljökvalitetsmålen Begränsad klimatpåverkan och God bebyggd miljö.

Målområdet bidrar till att förverkliga Agenda 2030 genom Mål 6 Rent vatten och sanitet för alla, Mål 7 Hållbar energi för alla, Mål 11 Hållbara städer och samhällen, Mål 12 Hållbar konsumtion och produktion och Mål 13 Bekämpa klimatförändringarna.

Mål: Ökad resurseffektivitet

Uppsala ska använda sina resurser mer effektivt. Det innebär att kommunens verksamheter ska sträva efter att använda så lite resurser som möjligt för att uppnå ett visst resultat.

För att nå måluppfyllelse behöver kommunen inrikta arbetet på att:

- Säkerställa att resurser används på ett genomtänkt och välavvägt sätt, såväl miljömässigt som ekonomiskt, samtidigt som kommunen upprätthåller en ändamålsenlig verksamhet med god kvalitet.
- Minska matsvinnet inom den egna verksamheten.
- Minska avfallsmängder inom egen verksamhet genom kravställning, hållbar konsumtion, resurseffektiva arbetssätt och processer.
- Minska förbrukningen av dricksvatten, särskilt till ändamål där alternativa vattenkällor kan nyttjas. I den egna verksamhet ska dricksvatten, där det är möjligt, ersättas mot insamlat regnvatten eller återvunnet och renat vatten.
- Minska energianvändningen genom energieffektivisering av egna fastigheter och verksamheter.
- Planera nyproduktion av byggnader och anläggningar för att uppnå så låg energianvändning i drift som möjligt, och prioritera energieffektivisering vid renoveringar.
- Nyttja den byggda miljön mer resurseffektivt genom samlokalisering och samnyttjande av egna lokaler.

Indikatorer Ökad resurseffektivitet	Mål
Mängd matsvinn från kommunal verksamhet, gram per portion	Minska
Dricksvattenförbrukning i kommunal verksamhet, m3 per år	Minska
Total energianvändning i fastigheter och verksamheter, MWh, kommunkoncernen	Minska
Resurseffektivt nyttjande av kommunägda lokaler	Öka

Hushållens avfallsmängder och matsvinn följs upp inom ramen för Uppsala kommuns avfallsplan.

Mål: Cirkulära kretslopp

Uppsala ska främja cirkulära kretslopp och en cirkulär ekonomi. Det innebär att de resurser som kommunen fogar över, som produkter, material och energi, ska stanna i användning så länge som möjligt. Kommunen ska prioritera och uppmuntra cirkulära principer inom den egna koncernen, i samhället och affärsrelationer.

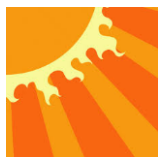
För att nå måluppfyllelse behöver kommunen inrikta arbetet på att:

- Verka för att anpassa befintliga byggnader framför rivning och nyproduktion.
- Renovera och underhålla fastigheter och anläggningar för att förlänga livslängd och undvika förtida utbyte av material.
- Prioritera bevarande, återbruk på plats och annat återbruk vid nybyggnation, renovering, ombyggnad och tillbyggnad.
- Optimera transporter och återanvändning av massor i bygg- och anläggningsprojekt.
- Öka återanvändningen av möbler och andra produkter mellan kommunala verksamheter.
- Byta ut fossil plast till förmån för tjänster, andra material samt återvunnen eller biobaserad plast, där det är möjligt.
- Främja cirkulära principer genom att stärka och utveckla tjänster som möjliggör delning och främjar återbruk för invånare och näringsliv.
- Använda energisystemet för att tillvarata restflöden från andra system och bidra till utvecklingen av cirkulära kretslopp. Detta omfattar exempelvis framställning av förnybart bränsle från avfall.

Indikatorer Cirkulära kretslopp	Mål
Andel återvunnen eller biobaserad råvara i inköpta engångsartiklar av plast	100 % till 2050

Hushållens återanvändning och materialåtervinning samt biologisk behandling av matavfall följs upp inom ramen för Uppsala kommuns avfallsplan.

Klimatneutralt 2030 och klimatpositivt senast 2050

Uppsala ska vara klimatneutralt 2030 och klimatpositivt senast 2050. Det innebär att Uppsala kommun ska agera för att minska Uppsalas lokala och globala klimatavtryck i linje med Parisavtalets 1,5-gradersmål.

Klimatneutralt 2030 innebär att utsläppen i Uppsalas geografiska område ska minska i den takt som krävs för att hålla Uppsalas utsläppsutrymme. Utsläppsutrymmet är den mängd växthusgaser som kan släppas ut i Uppsala för att vara i linje med Parisavtalet. I målet ingår att upptag och lagring av växthusgaser ska uppgå till minst samma mängd som de utsläpp som finns kvar 2030.

Klimatpositivt senast 2050 innebär att utsläppen i Uppsalas geografiska område ska fortsätta att minska samtidigt som upptagen av växthusgaser ökar efter att Uppsala uppnått klimatneutralitet. Dessutom ska utsläppen från Uppsalas konsumtion minska kraftigt för att långsiktigt begränsa utsläpp av växthusgaser framåt.

Uppsala kommun har en särskild roll i att möjliggöra lokal klimatomställning genom att både bidra till att uppnå målen på kommungeografisk nivå och att kraftigt minska växthusgasutsläppen från de kommunala förvaltningarna och bolagens verksamheter. Kommunens omställning ska fungera som en hävstång som bidrar till hela Uppsalas klimatomställning, där kommunens samverkan, verksamhet och investeringar bidrar till större utsläppsminskningar i kommunen som geografiskt område än för den egna verksamheten.

Målområdet omfattar mål för:

- **Minskat klimatavtryck** i Uppsalas geografiska område för att nå klimatneutralitet 2030. Målet omfattar utsläpp i det kommungeografiska området som sker vid produktion av varor och tjänster som används lokalt eller exporteras samt vid förbrukning av energi, så kallade territoriella utsläpp inom scope 1 och 2. Målet omfattar även upptag av växthusgaser på kommungeografisk nivå.
- **Klimatomställd kommunkoncern** förenlig med Parisavtalet och nationella och europeiska klimatmål. Målet omfattar att kraftigt minska utsläpp från kommunens verksamhet och värdekedja, både utsläpp som sker lokalt och på andra platser i världen som indirekt kopplar till kommunens verksamheter, så kallade organisatoriska utsläpp inom scope 1,2 och 3. Målet omfattar också att kommunen ska tillvarata de möjligheter till upptag av växthusgaser som är tillgängliga.

Klimatsmart konsumtion för hela Uppsala 2050. Målet omfattar utsläpp från varor och tjänster som konsumeras i Uppsala, oavsett om utsläppen sker lokalt eller på andra platser i världen, så kallade konsumtionsbaserade utsläpp, för Uppsalas invånare och verksamheter. Målet omfattar även fortsatt ökning av upptaget av växthusgaser på kommungeografisk nivå, efter att målet om klimatneutralitet uppnåtts.

Målområdet bidrar till förverkligandet av miljökvalitetsmålen Begränsad klimatpåverkan och God bebyggd miljö.

Målområdet bidrar till att förverkliga Agenda 2030 genom Mål 7 Hållbar energi för alla, Mål 11 Hållbara städer och samhällen, Mål 12 Hållbar konsumtion och produktion samt Mål 13 Bekämpa klimatförändringarna.

Mål: Minskat klimatavtryck

Uppsalas klimatavtryck ska minska. Det innebär att de territoriella växthusgasutsläppen som sker i Uppsala ska minska i den takt som krävs för att hålla Uppsalas utsläppsutrymme i linje med Parisavtalets åtagande om högst 1,5 graders uppvärmning. Dessutom ska upptag av växthusgaser uppgå till minst samma mängd som de utsläpp som finns kvar 2030.

Uppsala kommun ska bidra till att motverka klimatförändringar genom att minska Uppsalas klimatavtryck med målsättningen om ett klimatneutralt Uppsala 2030. Senast år 2030 ska nettoutsläppen inom det kommungeografiska området vara noll. Då ska upptag och lagring av växthusgaser uppgå till minst samma mängd som kvarvarande utsläpp. Upptag av växthusgaser ska ske inom kommunens gränser och ersätter inte utsläppsminskningar. För lokala upptag av växthusgaser finns den största potentialen i att använda lösningar som nyttjar naturliga processer i skog och mark.

Målet omfattar utsläpp av växthusgaser som uppstår i Uppsalas geografiska område från transport, energi, jordbruk och industriprocesser, till exempel vid produktion av varor och tjänster som används lokalt eller exporteras (så kallade territoriella utsläpp inom scope 1 och 2).

Arbetet utgår från att Uppsala ska minska och begränsa utsläppen av växthusgaser i linje med sitt utsläppsutrymme för att begränsa den globala uppvärmningen till högst 1,5 grader. För Uppsala beräknas den totala mängden växthusgaser som får släppas ut i de sektorer som målet omfattar uppgå till cirka 5250 kiloton koldioxidekvivalenter under perioden 2021–2100. För att hålla utsläppsutrymmet krävs stora minskningar av utsläpp varje år. Räknat från 2020 behöver utsläppen i genomsnitt minska med 12 procent per år. Det innebär en minskning av utsläppen till 2030 med minst 72 procent jämfört med 2020. Om utsläppen är för höga ett år måste detta kompenseras genom större utsläppsminskningar följande år.

För att nå måluppfyllelse behöver kommunen inrikta arbetet på att:

- Genomföra insatser som bidrar till att minska utsläppen av växthusgaser, med särskilt fokus på utsläpp från transporter, energi och jord- och skogsbruk.
- Agera för att minska behovet av transporter samt för att främja val av hållbara transport- och färd sätt.
- Främja övergången till fossilfria drivmedel för transporter och arbetsmaskiner.
- Driva på omställningen till förnybar energi och agera för att minska mängder av fossil plast som går till förbränning.
- Tillvarata och stimulera de möjligheter till upptag av växthusgaser som finns i Uppsalas geografiska område.

Indikatorer <i>Minskat klimatavtryck</i>	Mål
Utsläpp av växthusgaser, kommungeografiskt, CO2ekvivalenter, absoluta tal	Utsläppen ska minska för att hålla Uppsalas utsläppsutrymme*.

* Den procentuella minskningstakt som krävs för att begränsa utsläppen av växthusgaser i enlighet med utsläppsutrymmet baseras på indikatorns utveckling. Aktuell minskningstakt sätts i kommunens klimatbudget.

Mål: Klimatomställd kommunkoncern

Uppsala kommun ska ställa om sin verksamhet för att vara förenlig med Parisavtalet samt nationella och europeiska klimatmål. Det innebär att kommunen kraftigt ska minska utsläppen från sin verksamhet till 2040. Kommunen ska också utveckla förutsättningar för upptag av växthusgaser.

Uppsala kommun ska vara en föregångare i omställningen till en resurseffektiv och klimatneutral ekonomi i linje med EU:s tillväxtstrategi, den gröna given, och bidra till att nå Sveriges nationella klimatmål och EU:s klimatmål. Kommunen ska ställa om sin verksamhet för att kraftigt minska utsläppen av växthusgaser från den egna verksamheten med ambition att vara förenlig med Parisavtalet och de nationella och europeiska klimatmålen redan till 2040.

Målet omfattar alla typer av utsläpp som uppstår kopplade direkt eller indirekt till kommunens verksamheter. Det vill säga de utsläpp som verksamheterna orsakar genom sin egen verksamhet, genom sin förbrukning av energi, eller indirekt genom att konsumera varor och tjänster samt vid avfallshantering, så kallade organisatoriska utsläpp inom scope 1, 2 och 3. Målet innebär också att kommunen ska tillvarata och utveckla de möjligheter för upptag av växthusgaser som är tillgängliga.

För att nå måluppfyllelse behöver kommunen inrikta arbetet på att:

- Se över hur kommunens olika verksamheter kan ställas om i linje med Parisavtalets ambition samt nationella och europeiska klimatmål.
- Verka för att stärka förutsättningar för att kompenserade upptag av växthusgaser kan systematiseras och tillämpas.
- Säkerställa att kommunens egna och upphandlade fordon och maskiner drivs fossilfritt.
- Kontinuerligt och aktivt bidra till att minska utsläppen från kommunala bygg- och anläggningsprojekt i linje med Uppsala klimatprotokolls gränsvärden.
- Ställa krav på lågt klimatavtryck i upphandlingar, entreprenader och markanvisningar samt arbeta systematiskt för att välja varor och tjänster med låga klimatavtryck vid inköp.
- Nyttja redan befintliga byggnader och infrastruktur bättre, välja mindre utsläppsintensiva material vid om- och nybyggnation samt beräkna och följa upp klimatpåverkan från bygg- och anläggningsprojekt.
- Fortsätta installera solceller på alla kommunens fastigheter där det är möjligt, i första hand på tak och redan bebyggda ytor.
- Välja el-, vätgas- och biogasdrivna egna och upphandlade fordon och arbetsmaskiner där det är möjligt för att säkerställa en omställning av kommunens fordon och arbetsmaskiner.
- Arbeta systematiskt med att genomföra energieffektiviseringsåtgärder.
- Minska mängden fossil plast som går från kommunal verksamhet till förbränning.

- Minska klimatpåverkan från livsmedel som köps in och serveras av verksamheter som finansieras av Uppsala kommun. Dessutom ska livsmedlen vara hållbara ur ett helhetsperspektiv, med avseende till ekologisk produktion, närproducerat och matsvinn.

Utsläpp av växthusgaser från den kommunala verksamheten utgör en delmängd av Uppsalas geografiska utsläpp. Genom att minska utsläppen från den egna verksamheten och dess konsumtion bidrar kommunen till det övergripande målet om klimatpositivt Uppsala till senast 2050.

Indikatorer <i>Klimatomställd kommunkoncern</i>	Mål
Utsläpp av växthusgaser, kommunkoncernen, CO ₂ ekvivalenter, kiloton	Minska
Andel fossilbränslefria egna och upphandlade fordon och arbetsmaskiner, kommunkoncernen	100% år 2027 År 2030 ska 75% av personbilar och lätta lastbilar samt 50% av tunga lastbilar och arbetsmaskiner drivas med el, vätgas eller biogas
Solenergi – installerad effekt (MW), kommunkoncernen	Där så är möjligt ska alla kommunala fastigheter ha solceller 2027
Andel klimatförbättrade* bygg- och anläggningsprojekt	Öka kontinuerligt
Klimatpåverkan av inköpta livsmedel i kommunens verksamhet	1,25 kg CO ₂ e per inköpt kilo livsmedel 2030

*Som är i nivå med Uppsala klimatprotokolls definition för bygg- och anläggningsprojekt eller bättre.

Mål: Klimatsmart konsumtion

I Uppsala ska konsumtionen vara klimatsmart. Det innebär att utsläppen från varor och tjänster som konsumeras i Uppsala ska minska med cirka 90 procent till 2050, jämfört med 2010.

Uppsala kommun ska möjliggöra och främja klimatsmart konsumtion för invånare, företag och organisationer verksamma i Uppsala. Målet omfattar utsläpp från varor och tjänster som konsumeras i Uppsala, oavsett om utsläppet uppstår lokalt eller på andra platser i världen, så kallade konsumtionsbaserade utsläpp för Uppsalas invånare och verksamheter. Två väsentliga källor till konsumtionsbaserade utsläpp i Uppsala är kopplade till byggnation och anläggning samt transporter och resor av människor och varor till och från Uppsala.

I arbetet med att minska de konsumtionsbaserade utsläppen ska kommunen:

- Ha ett tydligt klimatperspektiv integrerat i hela plan- och exploateringsprocessen för att minska utsläppen från byggnation.
- Skapa förutsättningar för klimatsmarta val för alla som bor och verkar i Uppsala, exempelvis genom samhällsplanering för hållbar vardag.
- Samverka och engagera för lägre klimatpåverkan från konsumtion genom kommunens många kontaktvägar till lokala aktörer och Uppsalas invånare.
- Främja omställningen till cirkulära kretslopp och cirkulär ekonomi för att öka varors livslängd och möjlighet att återbrukas.

Arbetet bidrar till att Uppsala ska vara klimatpositivt senast 2050, genom att agera för att minska Uppsalas globala klimatpåverkan.

Indikatorer <i>Klimatsmart konsumtion</i>	Mål
Konsumtionsbaserade växthusgasutsläpp, kommungeografisk	Minska med 90% till 2050 jämfört med 2010

Uppföljning

Kommunstyrelsen är ansvarig för programmet och har därmed det övergripande ansvaret för uppföljning och utvärdering av programmet. Kommunstyrelsen följer upp programmet i ordinarie programuppföljning. I samband med programuppföljningen ska en bedömning av utvecklingen av indikatorer göras.

Alla nämnder och bolagsstyrelser ska omhänderta programmet i sin verksamhets- eller affärsplan och redovisa resultatet av sitt arbete med att uppfylla de uppställda målen inom ordinarie uppföljning.

Relaterade dokument

- Avfallsplan; program för ett cirkulärt Uppsala utan avfall
- Energiprogram 2050
- Landsbygdsprogram för Uppsala kommun
- Policy för hållbar utveckling
- Policy för upphandling och inköp
- Program för mobilitet och trafik
- Riktlinje för naturhänsyn och ekologisk kompensation vid förändrad markanvändning
- Riktlinje för Uppsalas träd
- Uppsalas klimatbudget, som ingår i Mål och budget
- Uppsalas Översiktsplan med kommande tilläggsdirektiv Grön-och blåstrukturplan och Riktlinje för klimatanpassning vid ny-, till- och ombyggnation
- Vattentjänstplan med handlingsplan